

Шевчук О. Р.

*к. ю.н., доцент, доцент кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права Західноукраїнського
національного університету*

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

У ст. 32 Конституції України проголошено: «Кожен громадянин має право знайомитися з відомостями про себе, які не є державною або іншою таємницею, захищеною законом в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях. Кожному гарантовано судовий захист прав на спростування недостовірної інформації про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації» [1]. Реалізація громадянином права на доступ до інформації можлива за допомогою вчинення ним дій, пов'язаних з пошуком або отриманням інформації. Право шукати і отримувати інформацію взаємно доповнюють один одного і позначають дві сторони одних і тих самих відносин, а в сукупності складають намір і результат, який забезпечується правом шукати і обов'язком іншого боку надавати та забезпечувати отримання [2].

Швидкий розвиток і впровадження в життя новітніх інформаційних технологій, прискорення і спрощення інформаційних процесів, зниження адміністративного тягаря за рахунок збільшення швидкості адміністративних процедур, усунення просторових бар'єрів, скорочення фінансових витрат, підвищення гнучкості і керованості процесів передачі інформації, підвищення відкритості влади дають можливість значно поліпшити якість забезпечення громадян інформацією.

Слід зазначити, що деякі позитивні зміни в сфері реалізації прав громадян на доступ до інформації стали відбуватися після прийняття в рамках реалізації концепції електронного уряду - «Порталу Дія» (Єдиного державного веб-порталу електронних послуг) головною метою якої було створення інфраструктури електронного уряду, що забезпечує доступ до інформації про діяльність та послуги органів державної влади в електронному вигляді, міжвідомчу електронну взаємодію і єдиний державний контроль результативності діяльності органів державної влади, що дозволить знизити рівень адміністративного навантаження на організації і громадян.

Основними результатами даної програми стало створення системи міжвідомчого електронного взаємодії та порталу державних послуг.

Доцільно звернути увагу на таку проблему, як недосконалість законодавчої бази, яка регулює порядок організації електронного документообігу в цілому і

надання державних послуг в електронній формі зокрема. На жаль, чинне законодавство України в більшій мірі орієнтоване на традиційні форми взаємодії на основі документообігу на паперових носіях та містить ще достатню кількість адміністративних бар'єрів, а також обмежень щодо використання електронних форм взаємодії.

Аналіз інформаційного законодавства показує, що тенденція переходу на електронні форми взаємодії вимагає проведення великої комплексної роботи по систематизації законодавства та усунення адміністративних бар'єрів і обмежень.

Наступна група проблем пов'язана з відсутністю кваліфікованих кадрів в сфері створення і використання інформаційних технологій і формування електронного уряду, а також з високим рівнем монополізації мереж зв'язку, що створює бар'єри на шляхи їх використання і приводить до негативних зрушень в тарифній політиці.

З цього випливає, що становлення системи електронного уряду необґрунтовано затягується, тоді як життєво необхідне посилення відкритості органів державної влади перед громадянами за допомогою використання мережі Інтернет [3].

Якщо інформація про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування відноситься до державної таємниці, відповідь повинна містити вид, найменування, номер і дату прийняття акту, яким ці відомості віднесені до державної таємниці. Якщо ж інформація відноситься до конфіденційної інформації, а відповідь повинна містити вид, найменування, номер і дата прийняття акта, яким ці відомості визнані конфіденційною інформацією.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI встановив механізм реалізації прав громадян вільно збирати і отримувати інформацію про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування. У зазначеному законі визначено принципи та способи забезпечення доступу до інформації, форма надання інформації, закріплені основні вимоги при забезпеченні доступу до інформації, перелік інформації, а також відповідальність за порушення порядку доступу до інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування [4].

У норм ст. 3. Зазначеного Закону встановлено гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації: «право на доступ до публічної інформації гарантується: 1) обов'язком розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію, крім випадків, передбачених законом; 2) визначенням розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє; 3) максимальним спрощенням процедури подання запиту та отримання інформації; 4) доступом до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законодавством; 5) здійсненням парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації;

б) юридичною відповідальністю за порушення законодавства про доступ до публічної інформації» [4].

Таким чином, в сучасній Україні спостерігається позитивна тенденція забезпечення реалізації права громадян на доступ до інформації в рамках побудови системи електронного уряду. Однак зайва декларативність правових норм призводить до того, що порушення положень законодавства не завжди тягне за собою наступлення відповідної відповідальності, а невизначеність механізмів забезпечення доступу до відкритої інформації органів державної влади і органів місцевого самоврядування створює умови для захисту прав і свобод людини і громадянина.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року 254к/96-ВР/URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення 28.03. 2021р.)
2. Rasha G. (2016) Hassan, Othman O. Khalifa «E-Government - an Information Security Perspective». *International Journal of Computer Trends and Technology (IJCTT) V36(1):1-9, June 2016. ISSN:2231-2803. www.ijcttjournal.org. Published by Seventh Sense Research Group[in English]*
3. K. Layne and J. Lee, (2001) *Developing fully functional E-government: A four stage model. Government Information Quarterly, vol.18, no.3, pp.122 -136, 2001[in English]*
4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (Дата звернення 28.03. 2021р.)

УДК 340

Юркевич І.І.

*старший викладач кафедри
кримінального права та процесу і
правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного
університету*

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ТА ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Сьогодні в Україні юридичні клініки створюються за ініціативою студентів і викладачів закладів вищої освіти юридичного спрямування, за наявності активної підтримки навчального закладу чи громадських організацій. Завдяки високому рівню координаційної підтримки Міністерством освіти і науки України діяльність юридичних клінік сьогодні інституціолізована та їх буде